

Onderpresteren: geen leerkuil en geen onwil – maar je niet gezien voelen

Ilse Reijgwart:

INLEIDING

Als ouder van een slim kind zie je jouw kind waarschijnlijk wel eens vastzitten in de leerkuil. Het lijkt dan niet tot leren te komen, wat je ook probeert. Je kind laat niet zien wat het kan en ontwijkt het werk, simpelweg omdat het bang is. Dit (hele) gedrag noem ik onderpresteren: een ingenieus beschermingsmechanisme van een overprikkeld of onbegrepen brein.

Susan Fransen schrijft op haar website treffende stukjes over hoogbegaafdheid, vaak door de ogen van een kind. De onderstaande tekst, die ze ook op Facebook publiceerde, beschrijft exact hoe onderpresteren – ook naar mijn mening – werkt en hoe dit een diepgewortelde behoefte aan verbinding en veiligheid verbergt.

De kernboodschap is helder: zowel de leerkuil als het onderpresteren zijn een symptoom van je niet veilig voelen. Het is dus niet alleen een kwestie van niet laten zien wat je kunt, maar ook wat je bent.

Susan Fransen:

NIET MIJN LEERKUIL, MAAR MIJN BESCHERMING

Als ik merk dat de verbinding met mijn juf of meester niet onvoorwaardelijk voelt, dan voelt het direct onveilig. Zodra er voorwaarden zitten aan de zorg die ik ontvang, zegt mijn hoofd: wegwezen hier! Straffen en belonen ervaar ik dan niet als motivatie, maar als een verwonding. Het is schadelijk voor mijn welzijn.

Ik krijg buikpijn, wil niet naar school, krijg nachtmerries of zie monsters in mijn kamer. Leren lukt niet meer, rustig in de klas zitten ook niet. Als het te onveilig wordt, word ik rebels. Of ik ga uit verbinding, zelfs met mijn eigen gevoelens.

Het voelt onveilig, omdat ik moet kunnen vertrouwen op empathisch leiderschap. Dat ik niet verantwoordelijk hoeft te zijn voor alles wat er gebeurt. Dat ik fouten mag maken, ruzie mag hebben. Dat iemand voor mij zorgt, wat er ook gebeurt. Dat ik mag leren, zonder angst voor straf.

Ik voel me vaak een alien in de klas. Ik snap niet hoe anderen denken, praten, werken. En ik merk alles, echt alles. Mijn hoofd en lijf registreren voortdurend wat er om mij heen gebeurt. Dus als ik bang ben of iets niet snap, en de juf wordt boos, dan voelt dat als gevaar. Dan weet ik: kwetsbaar zijn is riskant. Zeker als ik weet dat ik al anders ben. Dan is dat écht eng.

Soms is het al te veel door moeilijke opdrachten, ruzies of een vol hoofd. Dan word ik druk, fel, brutaal of juist grappig of heel vrolijk. Maar wat ik dan nodig heb, is niet iemand die mij afwijst. Ik heb iemand nodig die blijft. Die mij begeleidt. Die zegt: "Je mag dit voelen. Ik laat je niet los." Ik heb iemand nodig die voor mij zorgt. Niet iemand die autoritair boven mij staat.

Dat ik dan niet leer of geen risico neem is geen leerkuil, geen onwil. Het is onveiligheid. Een bescherming tegen mijn kwetsbaarheid. NIET mijn verantwoordelijkheid. Ik hoef niet te veranderen, ik moet me gezien voelen.

Ilse Reijgwart:

SLOTWOORD

Wat voor een volwassene kan lijken op weerstand, desinteresse of een gebrek aan motivatie – gedrag dat we vaak benoemen als vastzitten in de leerkuil of onderpresteren – is voor een hoogbegaafd kind vaak een instinctieve reactie op onveiligheid.

Het is een diepgeworteld beschermingsmechanisme, een poging om niet op te vallen omdat het niet veilig voelt om zich volledig te laten zien. Het is een signaal dat de verbinding ontbreekt, dat er een diepe behoefte is aan onvoorwaardelijke acceptatie en empathisch begrip, de basis voor welzijn en groei.

Door deze signalen te herkennen en te begrijpen dat zowel de leerkuil als onderpresteren een uiting zijn van je niet gezien voelen, kunnen we op een zorgzame manier een omgeving creëren waarin hoogbegaafde kinderen niet hoeven te kiezen voor deze 'bescherming'.

Laten we onderpresteerders niet dwingen door die leerkuil te gaan als ze er niet klaar voor zijn. Laten we ze de veilige ruimte bieden om er zelf doorheen te gaan, omdat ze zich veilig voelen.

Susan Fransen en Ilse Reijgwart

Samenwerking

Susan en Ilse hebben elkaar gevonden in hun soms eigenwijze en kritische opvattingen over (hulp bij) hoogbegaafdheid, onderpresteren, faalangst en aanverwante zaken. Hierover publiceren zij af en toe samen, maar ook apart, via hun website of in de sociale media.

Susan Fransen is psychosociaal therapeut en kindertherapeut, eigenaar van HB in Verbinding, HB-Kind en De hoogbegaafde vrouw. Zij begeleidt hoogbegaafde kinderen en jongeren onder andere vanuit het Usbergmodel.

Hbinverbinding.nl @hoogbegaafdevrouw @hoogbegaafdekind

Ilse Reijgwart is oprichter en eigenaar van Wijkunnenmeer en gespecialiseerd in leren leren (executieve vaardigheden, studievoordigheden) voor creatief (hoog)begaafden.

wijkunnenmeer.nl @wijkunnenmeer @hoogbegaafdekind